

Misna szövegolvasás

10. Nasim rend, Kodasim rend, Tohorot rend:
vallástudományi megközelítések

Biró Tamás

biro.tamas@btk.elte.hu, <http://birot.web.elte.hu/>

2022. május 10.

Ötödik és hatodik beadandó / beadható feladat

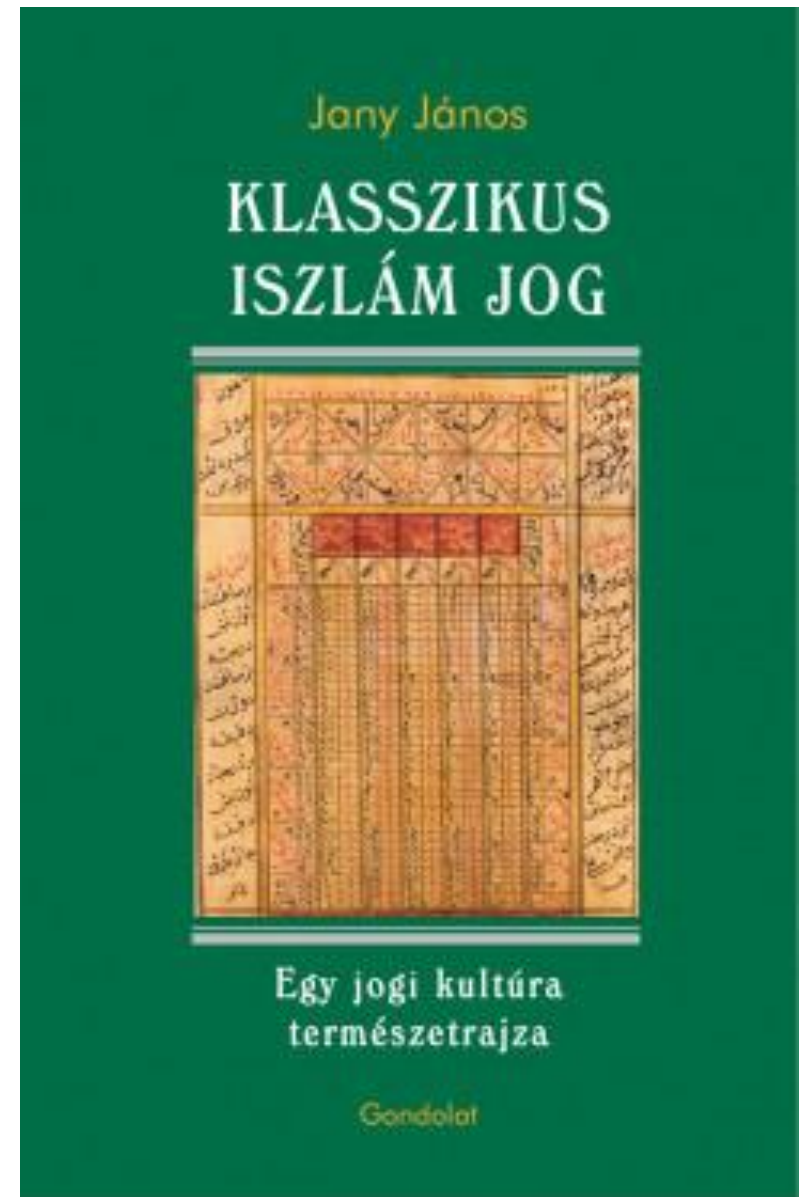
- Négy opcióból választható egy ötödik és egy hatodik feladat.
- Beadási határidő: 2022. május 17.
- <http://birot.web.elte.hu/courses/2022-Misna/Misna-5-6-feladat.pdf>.

Ötödik és hatodik beadandó / beadható feladat

1. Bloch Mózes
2. Jézus-per
3. Gender studies (Daniel Boyarin)
4. Rítuselmélet

Olvasnivaló

- Misna Kiddusin 1
<http://birot.web.elte.hu/courses/2022-Misna/readings/Kidd-Blackman.pdf>
- Jany János, *Klasszikus iszlám jog: Egy jogi kultúra természetrajza* (Gondolat: Budapest, 2006), pp. 306–318 (házassági jog: A házasság létrejötte).
- <http://birot.web.elte.hu/courses/2022-Misna/readings/Jany.pdf>.

Jövő hétre

- Mit gondolnak?

- https://magyarnarancs.hu/jo_nekunk/biznisz-es-szerelem-mi-a-baj-a-zsido-eskuvovel-es-miert-szep-megis-114645.

FŐOLDAL / JÓ EZ NEKÜNK?

Biznisz és szerelem: Mi a baj a zsidó esküvővel és miért szép mégis?

BEDŐ VIKTÓRIA

2018.10.30 18:00

JÓ EZ NEKÜNK?

A zsidó esküvői szertartás „lényegi része” nem ismeri a szerelem kölcsönösségét, csak a birtoklást. Elfogadhatatlan, de közben a nagyanyáinkkal, nagyapáinkkal, az ő szerelmükkel köt össze minket. Emlékezés, hűség, feminizmus és szerelem összehangolása.

A Rabbiképző első évében a zsidó vallásjog tanárom, aki a zsidó házasságkötés, a kiddusin törvényeit tanította, azzal indította előadását, hogy „a párok nagy többsége, akik hozzátok fordulnak majd, hagyományos zsidó esküvőt szeretnének

A Misna szerkezete

(ismétlés)

- Hat rend (*szeder*, סדר)

1. *Zeraim* ('magvak')

2. *Moed* ('ünnep, idő')

3. *Nasim* ('nők')

4. *Nezikin* ('károk')

5. *Kodasim* ('szentségek')

6. *Tohorot* ('tisztaság[ok]')

- 63 traktátus (*maszekhet / maszekhta*, מסכת / מסכתא)

- 525 fejezet
(*perek*, פרק)

- 4224 misna משנה
(kisbetűvel!)

FACTSHEET:

Nasim rend

- Rend (*szeder*): *Nasim* ('nők', a Misna 3. rendje)
- Traktátus (*maszekhet*): 7 traktátus
Jevamot, *Ketubbot,*
Nedarim, *Nazir,*
Gittin, *Szota,* *Kiddusin.*
- Fejezetek száma: 71 fejezet
- Fő témák: családjog (házasság, válás...); fogadalmak
- Tórai forrás, alapszöveg, háttér: lásd az egyes rendeknél.

Nasim rend

1. <i>Jevamot</i>	16 fejezet	<i>jibbum</i> = levirátusi házasság	Deut 25,5–10
2. <i>Ketubbot</i>	13 fejezet	<i>ketubba</i> = házassági szerződés	(vö. Exod 22,15-16?)
3. <i>Nedarim</i>	11 fejezet	<i>neder</i> = fogadalom	Num 30
4. <i>Nazir</i>	9 fejezet	<i>nazir</i> (nazireus)	Num 6,1–21
5. <i>Gittin</i>	9 fejezet	<i>get</i> = válólevél	Deut 24,1
6. <i>Szota</i>	9 fejezet	<i>szota</i> (meggyanúsított asszony)	Num 5,1–31
7. <i>Kiddusin</i>	4 fejezet	<i>kiddusin</i> = eljegyzés	<i>Id. a későbbi diákat</i>

Mi a közös ezekben a témákban?

Misna *Ḥagiga* 1:8

A Moed egyik legrövidebb traktátusa (3 fejezet).
A három zarándokünnep áldozataival, valamint
sok további témával is foglalkozik.

היתר נדרים פורחין באוויר, ואין להן על מה שיסמוכו. הלכות שבת חגיגות ומעילות
כהררים תלויים בשערה, מקרא מועט והלכות מרובות. הדינין והעבודות, הטהרות
והטומאות, והעריות יש להן על מה שיסמוכו. והן הן גופי תורה.

A fogadalmak feloldása (*heter nedarim*) a levegőben szálldosnak, és nincs
mire támaszkodniuk. A szombat, az ünnepi áldozatok (*ḥagigot*) és a szent
célra felajánlott javakból történő lopás (*meilot*) törvényei olyanok, mint egy
**hatszálon függő hegy: kevés a szentírási [alapjuk], de számosak a
törvénye[i]k.** A [polgári és büntető] törvények, a szentélybeli áldozatok, a
tisztaság és tisztátalanság, valamint a tiltott szexuális kapcsolatok törvényei:
ezeknek van mire támaszkodniuk. De mind-mind a Tóra lényegét jelentik.

Levirátusi házasság = sógorházasság

Deut 25, 5–10

jibbum és *ḥalica*

Károli-fordítás, <http://biblia.biblia.hu/>

Lásd még Rut könyvét is.

5. Ha testvérek laknak együtt, és meghal egy közülök, és nincs annak fia: a megholtak felesége ne menjen ki a háztól idegen férfiúhoz; hanem a **sógora** menjen be hozzá, és **vegye el őt** magának feleségül, és éljen vele **sógorsági házasságban**.
6. És majd az elsőszülött, a kit szülni fog, a megholt testvér nevét kapja, hogy annak neve ki ne töröltessék Izráelből. 7. Hogyha a férfinak nincs kedve elvenni az ő ángyát, menjen el az ő ángya a kapuba a vénekhez, és mondja: Sógorom vonakodik fenntartani az ő testvérének nevét Izráelben, nem akar velem sógorsági házasságban élni. 8. Akkor hívják azt az ő városának vénei, és beszéljenek vele; és ha megáll és ezt mondja: nincs kedvem őt elvenni: 9. Akkor járuljon hozzá az ő ángya a vének szemei előtt, és **húzza le saruját** annak lábáról, és köpjön az arcába, és szóljon, és ezt mondja: Így kell cselekedni azzal a férfival, a ki nem építi az ő testvérének házat. 10. És „lehúzott sarujú háznép”-nek nevezzék az ő nevét Izráelben.

Ketubba = házassági szerződés hajadonok (és nem hajadonok) „értéke”?

Exod 22:

16. Ha valaki hajadont csábít el, a ki nincs eljegyezve, és vele hál: **jegyajándékkal** jegyezze azt el magának feleségül.

17. Ha annak atyja nem akarja azt néki adni: annyi **pénzt** adjon, a mennyi a **hajadonok jegyajándéka**.

1. „Jegyajándék” fogalma?
2. Ami pénzben mérhető
3. Hajadonoké más, mint...

Károli-fordítás, <http://biblia.biblia.hu/>

Ezen a „hajszálon” függ az egész zsidó házasságjog???

A ketubba tartalma:

1. Összeg, amelyet válás vagy özvegyé válás esetén a feleség kap.
2. A férj kötelezettségei a feleség felé: legalább étel, ruha, házasélet.
3. A házasságba bevitt vagyon, öröklés, stb.

Rabbénu Gersom (960 k, Metz – 1028, Mainz):

1. A poligámia tilalma
2. Válás csak a feleség beleegyezésével, stb.

Get = válólel

Károli-fordítás, <http://biblia.biblia.hu/>

Deut 24:

1. Ha valaki asszonyt vesz magához, és feleségévé teszi azt, és ha azután nem találja azt kedvére valónak, mivelhogy valami illetlenséget talál benne, és **ír néki váló levelet**, és **kezébe adja** azt annak, és elküldi őt házatól;
2. És kimegy az ő házából, és elmegy és más férfiúé lesz;
3. És a második férfiú is meggyűlöli őt, és ír néki váló levelet, és kezébe adja azt, és elküldi őt házatól; vagy ha meghal az a második férfi, a ki elvette azt magának feleségül; 4. Az első férje, a ki elküldte őt, nem veheti őt másodszor is magához, hogy feleségévé legyen, minekutána megfertőztetett; mert utálatosság ez az Úr előtt; te pedig ne tedd bűnössé a földet, a melyet az Úr, a te Istened ad néked örökségül.

*A get **írásának** és **átadásának** is vannak szigorú szabályai.*

FACTSHEET:

Kiddusin traktátus

- Rend (*szeder*): *Nasim* ('nők', a Misna 3. rendje)
- Traktátus (*maszekhet*): *Kiddusin* (a renden belül a 7., utolsó traktátus)
- Fejezetek száma: 4
- Fő téma: eljegyzés
- Tórai forrás: [*utalás*: Deut 24, 1–2, stb.]
- Érdekesség: A traktátus utolsó misnáit a *jiḥud* tilalmával foglalkoznak: egy férfi és egy nő, sőt egy férfi és két nő sem tartózkodhat együtt zárt helyen. Rabbi Jehuda (*mKidd.* 4:14) megtiltja, hogy agglegény egyedül pásztorkodjon, és hogy két agglegény egy takaró alatt aludjon. A bölcsek megengedik.

„Kulturálisan posztulált állapotok”

„A fizikai világ tényei”:

- biológiai anya
- birtoklás
- koszos
- szexuális partner

„Társadalmi/jogi konstrukciók”:

- gondviselő
- tulajdonlás
- rituálisan tisztátalan
- házastárs

*Milyen fizikai tények (mint feltételek) fennállása esetén posztulálja valamely jogi, vallási, fogalmi rendszer az adott konstrukció fennállását?
Például mikor válik adott birtokolt vagyontárgy a tulajdonommá?
Mitől rituálisan tiszta/tisztátalan valami? Mikor érvényes egy házasság?*

„Kulturálisan posztulált állapotok”

„A fizikai világ tényei”:

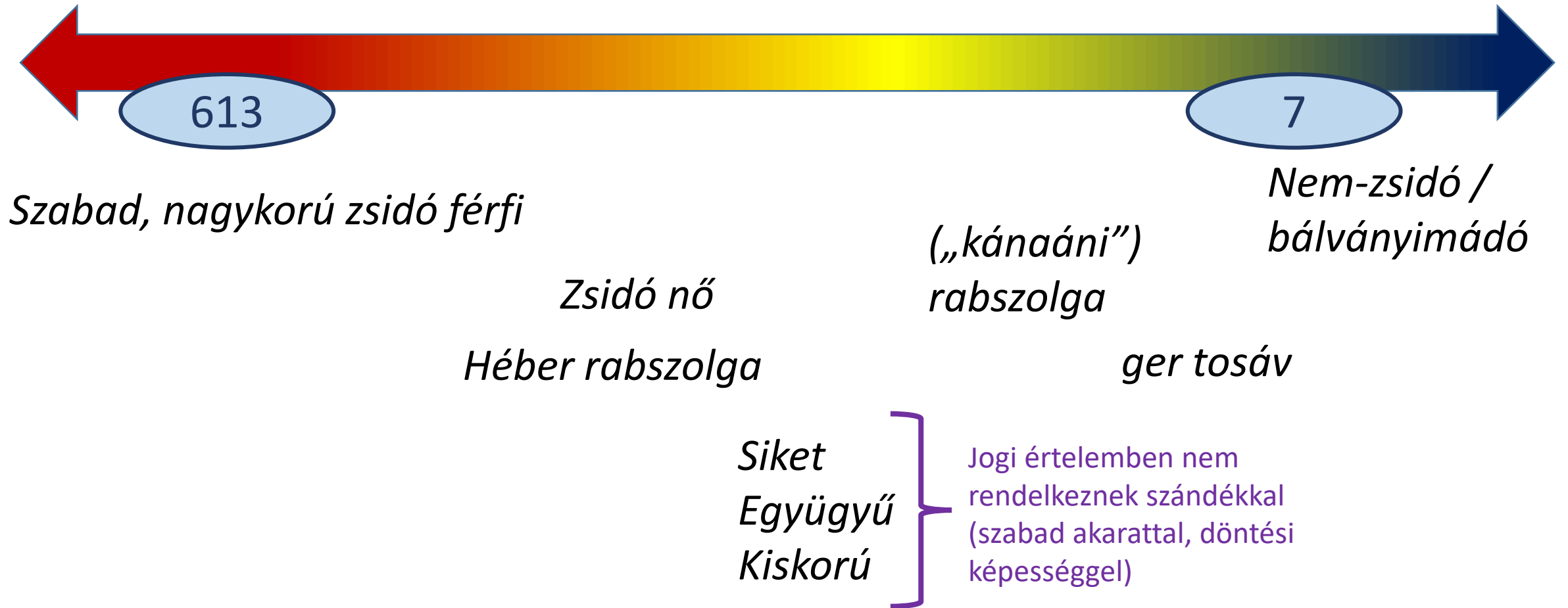
- *sex* = biológiai nem
-
- *Homo sapiens*

„Társadalmi/jogi konstrukciók”:

- *gender* = társadalmi nem
-
- zsidó
 - magyar állampolgár
 - rabszolga

*Egész Nasim rend: kulturálisan posztulált állapotban lévő személyekről szól.
Jogi konstrukciók: hajadon, házas, elvált, özvegy, aguna, javam és jevama;
fogadalmat magára vevő személy (vö. beszédaktus-elmélet), nazir.*

Az egyén lehetséges státuszai

„Noé fiainak hét törvénye”

1. Gyilkosság tilalma
2. Lopás tilalma
3. Bálványimádás tilalma
4. Tiltott szexuális kapcsolatok tilalma
5. Élő állat testrésze fogyasztásának a tilalma
6. Istenkáromlás tilalma
7. Bíraskodási rendszer felállításának a kötelessége

Rabszolgaság

*Megjegyzés: nőkre és gyermekekre további törvények is vonatkoznak. Például:
Exod 21,7–11: apa eladja lányát.
Exod 23,12, Lev 22,11: rabszolga gyermekei.*

Héber rabszolga (*eved ivri*)

- Lev 25,39: eladja magát zsidónak.
Annyi idő után szabadul, amennyire eladja magát.
 - Lev 25,47: eladja magát nem zsidónak
(majd zsidóhoz kerül).
 - Exod 22,2: bét din [rabbinikus bíróság]
eladja a fizetni nem tudó tolvajt.
Exod 21,2–6: hét év után szabadul.
- + Lev 25,40:
jovel-évben mindegyik szabadul.

[Kánaáni] rabszolga (*eved [kenaanii]*)

- Lev 25,44–45
 - Pl. háborúban (Num 31,26–27;
Deut 20,10–11)
 - Pl. nem zsidótól vásárolva.
 - Valamint: ld. *mKidd* 1:3.
-
- Nem szabadul (Lev 25,46), kivéve:
 - Exod 21,26–27: „testrészt”

Házasság mint jogi konstrukció a halákhában

A ketubba tartalma:

1. Összeg, amelyet válás vagy özvegyé válás esetén a feleség kap.
2. A férj kötelezettségei a feleség felé: legalább étel, ruha, házasélet.
3. A házasságba bevitt vagyon, öröklés, stb.

- A házasfelek közötti viszony

- A férj *ketubbá*ban (= házasságlevélben) lefektetett kötelezettségei a feleség felé.

- A külvilág felé való viszony

- A feleség nem létesíthet szexuális kapcsolatot más férfival.
- Örökösödés, stb.
- Válás csak *get* (= válólevél) révén.

- Következmény (*nafka mina*):

- A házasság nem „szentség”, hanem szerződéses viszony.
- Házasságon kívül született gyermek „kóser”.
Azonban tiltott szexuális kapcsolatból – így például házasságtörésből = férjezett nővel történő kapcsolatból – született gyermek *mamzer* („fattyú”).

A házasságkötés két fázisa

1. Kiddusin ('eljegyzés')

- Három mód (Kidd. 1:1): (1) pénz, érték átadása; (2) dokumentum; (3) elhálás.
- Eljegyzés megbízott által (ld. *Kidd.* 2. fejezet)
- Feltételes eljegyzés (ld. *Kidd.* 3. fejezet)

2. Nisszuin ('esküvő')

Az ókorban 12 hó (hajadon) vagy 1 hó különbséggel.

Ma egymás után, egyetlen esküvői szertartás keretében.

Érdeemes elolvasni: Jany János, *Klasszikus iszlám jog: Egy jogi kultúra természetrajza* (Gondolat, Budapest, 2006), pp. 306–318.
Kérdés: mi a benyomásuk?

Deut 24,1–4: *házasság* és *válás*

Hajszálhasogatás? Avagy még egy vékony hajszál, amin a rabbinikus családjog függ.

Deut 24:

1. Ha valaki asszonyt **vesz** magához, és **feleségévé teszi** azt, és ha azután nem találja azt kedvére valónak, mivelhogy valami illetlenséget talál benne, és **ír néki váló levelet**, és **kezébe adja** azt annak, és **elküldi** őt házától;
2. És **kimegy** az ő házából, és elmegy és **más férfiúé lesz**;
3. És a második férfiú is meggyűlöli őt, és **ír néki váló levelet**, és **kezébe adja** azt, és **elküldi** őt házától; vagy ha **meghal** az a második férfi, a ki elvette azt magának feleségül; 4. Az első férje, a ki elküldte őt, nem veheti őt másodszor is magához, hogy feleségévé legyen, minekutána megfertőztetett; mert utálatosság ez az Úr előtt; te pedig ne tedd bűnössé a földet, a melyet az Úr, a te Istened ad néked örökségül.

Kiddusin = „eljegyzés”

*a három mód bibliai forrásai
a Babilóniai Talmud szerint*

1. PéNZ

- Deut 22,13: „Ha valaki feleséget **vesz**, és bemegy hozzá...”
- Deut 24,1: „Ha valaki asszonyt **vesz** magához, és feleségévé teszi azt...”

„vétél” = pénz által

gezera sava

- mert: Gen 23,13: „megadom a mezőnek **pénzét**, **vedd** el tőlem”

2. Dokumentum

- Deut 24,2: „És **kimegy** az ő házából, és elmegy és más férfiú**é lesz**”
a válás és az eljegyzés egyetlen versen belül összekapcsolódik = **hekkes**
ha a válás („kimenetel”) dokumentum (get = válólevél) révén történik, akkor az eljegyzés („más férfié lesz”) is történhet dokumentum (házasságlevél) révén.

3. Elhálás

- Deut 24,1: „Ha valaki asszonyt vesz magához, és **feleségévé teszi** azt...”

*Köszönöm a figyelmet, és
vizontlátásra a következő alkalommal!*